CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Rodzaj dokumentu:	**Zasady oceniania rozwiązań zadań**
Egzamin:	**Egzamin maturalny**
Przedmiot:	**Wiedza o społeczeństwie**
Poziom:	**Poziom rozszerzony**
Forma/Formy arkusza:	EWOP-R0-100; EWOP-R0-200.
Termin egzaminu:	7 czerwca 2023 r.

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Zadanie 1.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – podanie poprawnej nazwy.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
socjalizacja odwrócona

Zadanie 1.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Socjalizacja odwrócona jest zjawiskiem charakterystycznym w społeczeństwach, w których dochodzi do nagłych i szybkich zmian oraz do rozwoju technologicznego. Społeczeństwa preindustrialne charakteryzowały się zmianami powolnymi i dlatego nie dochodziło do sytuacji, w której młodsze pokolenie wdrażało starsze do nowych zmieniających się warunków życia.

Zadanie 2.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – sformułowanie poprawnego argumentu i poprawnego kontrargumentu.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Argument –
Typ 1.: Rodzice samotnie wychowujący dzieci są uznawani za rodzinę przez ok. 90% respondentów.
Typ 2.: Osoby pozostające w związku nieformalnym, ale wychowujące dzieci, były uznawane w 2019 r. przez ponad 3/4 respondentów za rodzinę.
Typ 3.: Małżeństwo bez dzieci jest uznawane za rodzinę przez około 2/3 ankietowanych.

Kontrargument – Osoby pozostające w związku nieformalnym niemające dzieci są uznawane za rodzinę przez mniej niż 1/3 respondentów.

Zadanie 2.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne przyporządkowanie czterech nazw.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
Rezygnacja z decyzji matrymonialnych mimo posiadania dzieci – dwa spośród: 2, 3, 4.
Wstrzymywanie się od prokreacji – 5, 6.

Zadanie 2.3. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. F
2. F

Zadanie 3. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Na grafice przedstawiono kod kreskowy, który jest symbolem robienia zakupów. Ręce ludzkie zaciskają się na paskach tego kodu jak na kratach celi, co symbolizuje zniewolenie – uzależnienie od zakupów, charakterystyczne dla społeczeństwa konsumpcyjnego.

Zadanie 4.1. (0–2)

Zasady oceniania
2 pkt – poprawne wyjaśnienie i sformułowanie trzech poprawnych argumentów.
1 pkt – poprawne wyjaśnienie i sformułowanie jednego lub dwóch poprawnych argumentów ALBO sformułowanie dwóch lub trzech poprawnych argumentów.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Wyjaśnienie – Marian Turski w swoim przemówieniu wskazuje że ludobójstwo „nie spada z nieba”, czyli nie bierze się znikąd, że zanim dojdzie do ludobójstwa, mają miejsce mniej poważne incydenty.
Uzasadnienie (*trzy argumenty*) –
Typ 1.: Na wiele lat przed ludobójstwem prześladowano Tutsi politycznie, społecznie i ekonomicznie.
Typ 2.: Na wiele lat przed ludobójstwem wprowadzono segregację.
Typ 3.: Na wiele lat przed ludobójstwem dochodziło do grabienia majątków Tutsi.
Typ 4.: W latach 90. XX wieku , ale przed ludobójstwem, prowadzono w państwie kampanię nienawiści przeciwko Tutsi.

Zadanie 4.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
C

Zadanie 5.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – podanie poprawnej nazwy.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
Romowie

Zadanie 5.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne wyjaśnienie.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Romowie nie utożsamiają się z narodem zorganizowanym we własnym państwie – nie mają państwa, w którym są narodem tytularnym.

Zadanie 6.1. (0–2)

Zasady oceniania
2 pkt – sformułowanie trzech poprawnych różnic.
1 pkt – sformułowanie dwóch poprawnych różnic.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
– W przypadku referendum ogólnokrajowego wiążący wynik wymaga frekwencji minimum 50%, a nie – 30%.
– Przepisy nie przewidują przeprowadzania referendum ogólnokrajowego w sprawie odwołania organów władzy.
– Ważność referendum ogólnokrajowego jest stwierdzana przez Sąd Najwyższy, a nie – uzależniona od frekwencji.

Zadanie 6.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. P
2. P

Zadanie 7.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. P
2. P

Zadanie 7.2. (0–2)

Zasady oceniania
2 pkt – poprawne porównanie w dwóch aspektach oraz poprawne wyjaśnienie związku w każdym z tych aspektów.
1 pkt – poprawne porównanie w dwóch aspektach lub porównanie w dwóch aspektach i wyjaśnienie związku w jednym z nich ALBO poprawne wyjaśnienie związku w każdym z tych aspektów lub poprawne wyjaśnienie związku w każdym z tych aspektów i poprawne porównanie w jednym z nich ALBO poprawne porównanie w jednym z aspektów i poprawne wyjaśnienie związku w jednym z aspektów.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Klauzula zaporowa –
(*porównanie*) W Izraelu próg wyborczy wynosi – jak podano – 3,25%, a w Polsce – 5% (a dla koalicji – 8%).
(*wyjaśnienie związku*) Im niższa klauzula zaporowa, tym wyższa reprezentatywność parlamentu.

Liczba okręgów wyborczych –
(*porównanie*) W Izraelu mamy jeden wielomandatowy okręg wyborczy, a w Polsce jest ich ponad 40, a zatem w okręgu wyborczym w Polsce obsadza się mniej mandatów niż w Izraelu.
(*wyjaśnienie związku*) Im więcej mandatów jest do obsadzenia w okręgu, tym wyższa reprezentatywność parlamentu.

Zadanie 8. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
B

Zadanie 9.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
B

Zadanie 9.2. (0–2)

Zasady oceniania
2 pkt – sformułowanie dwóch poprawnych kompetencji.
1 pkt – sformułowanie jednej poprawnej kompetencji.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Kompetencja głowy państwa wobec parlamentu –
Typ 1.: możliwość skrócenia kadencji w określonych przypadkach
Typ 2.: zarządzanie wyborów do parlamentu
Typ 3.: możliwość wygłoszenia orędzia
Typ 4.: prawo weta zawieszającego
Typ 5.: prawo inicjatywy ustawodawczej

Kompetencja parlamentu wobec głowy państwa –
Typ 1.: możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności konstytucyjnej
Typ 2.: możliwość stwierdzenia niemożności pełnienia urzędu ze względów zdrowotnych

Zadanie 10. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – podanie poprawnej nazwy.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
Prezydent RP / Rzeczypospolitej

Zadanie 11.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Rozstrzygnięcie – Nie.
Uzasadnienie –
Typ 1.: Odpowiedzialność polityczną członkowie rządu ponoszą za sprawy należące do ich kompetencji, a nie – za naruszenie *Konstytucji RP*.
Typ 2.: Za naruszenie *Konstytucji RP* członkowie rządu ponoszą odpowiedzialność konstytucyjną.

Zadanie 11.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
C

Zadanie 12. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – podanie poprawnej nazwy.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
wojewoda

Zadanie 13. (0–2)

Zasady oceniania
2 pkt – podanie trzech poprawnych nazw.
1 pkt – podanie dwóch poprawnych nazw.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. pasywna
2. powiatowego
3. (powiatowy) urząd pracy

Zadanie 14.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Rozstrzygnięcie – Nie.
Uzasadnienie –
Typ 1.: Projekt pilny może zostać zastosowany jedynie dla projektów wnoszonych przez Radę Ministrów, projekt opisany w tekście był projektem poselskim.
Typ 2.: Projekt pilny nie może dotyczyć ustaw podatkowych, a kwota wolna od podatku to sprawa fiskalna.

Zadanie 14.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. F
2. F

Zadanie 15. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Rozstrzygnięcie – Nie.
Uzasadnienie –
Typ 1.: Autor wskazuje, że idea praw człowieka to dobra zasada. Przyznaje także, że roszczenia związane z ideą praw człowieka mogą być uzasadnione, rozumne i wyrosłe z bolesnego niedostatku.
Typ 2.: Autor krytykuje tylko nadinterpretowanie idei praw człowieka, powszechną obecnie roszczeniową postawę instrumentalnie ubieraną w szaty praw człowieka.

Zadanie 16.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. P
2. F

Zadanie 16.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Typ 1.: Skargę konstytucyjną wnosi osoba, której konstytucyjne wolności lub prawa zostały pogwałcone, a uznaje ona, że instytucja państwa orzekła o jej prawach bądź wolnościach na podstawie aktu prawnego niezgodnego z Konstytucją RP.
Typ 2.: Rzecznik Praw Obywatelskich nie może wnieść z urzędu skargi konstytucyjnej, wnioskować może obywatel (także ten piastujący funkcje RPO – ale wówczas wnioskuje jako obywatel w swojej sprawie).

Zadanie 17.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne sformułowanie zalety i wady.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Zaleta –
Typ 1.: Taka forma umożliwia samodzielne kształtowania warunków pracy.
Typ 2.: Taka forma umożliwia zaoszczędzenie czasu, np. potrzebnego na dojazdy do miejsca pracy
Typ 3.: Podnosi się komfort pracy pracownika, co w istotny sposób może przełożyć się na proces zaspokajania jego potrzeb.
Typ 4.: Skoro pracownik zyskuje czas, może poświęcić go na kształtowanie więzi/relacji rodzinnych.

Wada –
Typ 1.: Taka forma umożliwia sprzyja osamotnieniu pracowników.
Typ 2.: Taka forma osłabia więzi grupowe między pracownikami, w tym więzi zaufania oraz osłabia zdolność kolektywnego działania.
Typ 3.: Taka forma powoduje konieczność jednoczesnego, często niezwykle uciążliwego, łączenia ról społecznych (powstanie zjawiska „ciągłego bycia w pracy").
Typ 4.: Pomieszanie przestrzeni i czasu poświęconego na życie rodzinne i zawodowe może powodować chaos i frustrację i tym samym negatywnie odbijać się zarówno na życiu rodzinnym/prywatnym, jak i zawodowym.

Zadanie 17.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – podanie poprawnej nazwy.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
Kodeks pracy

Zadanie 18. (0–2)

Zasady oceniania
2 pkt – podanie trzech poprawnych nazw.
1 pkt – podanie dwóch poprawnych nazw.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
A. (Wojewódzki) Sąd Administracyjny
B. Dyrektora Izby Skarbowej (w Krakowie)
C. skarga

Zadanie 19.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne wyjaśnienie.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Tymczasowe aresztowanie jest środkiem zapobiegawczym stosowanym wobec osoby podejrzanej (lub oskarżonej) o popełnienie przestępstwa, natomiast areszt jest karą wymierzaną wobec osób, które dopuściły się wykroczenia.

Zadanie 19.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne przyporządkowanie dwóch nazw.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. Kodeks wykroczeń
2. Kodeks postępowania karnego

Zadanie 20. (0–2)

Zasady oceniania
2 pkt – podanie trzech poprawnych nazwisk.
1 pkt – podanie dwóch poprawnych nazwisk.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. Gorbaczow
2. Obama
3. Wałęsa

Zadanie 21. (0–2)

Zasady oceniania
2 pkt – podanie poprawnej nazwy i sformułowanie poprawnej różnicy.
1 pkt – podanie poprawnej nazwy ALBO sformułowanie poprawnej różnicy.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
1. (*nazwa*) Sudan
2. (*różnica*)
Typ 1.: Na obszarach północnych mieliśmy do czynienia z dominacją muzułmanów, a na południu – chrześcijan
Typ 2.: Na obszarach północnych mieliśmy do czynienia z dominacją Arabów (Semitów), a na południu – ludności negroidalnej (z plemion Dinka i Nuer).

Zadanie 22.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Rozstrzygnięcie – Nie.
Uzasadnienie –
Typ 1.: Kosowo nie jest państwem członkowskim ONZ.
Typ 2.: Srebrenica i Żepa nie znajdują się w Kosowie.
Typ 3.: działalność specjalnego sprawozdawcy w byłej Jugosławii nie dotyczyła Kosowa.
Typ 4.: Listy dotyczą Bośni i Hercegowiny.

Zadanie 22.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne wyjaśnienie.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
„Błękitne hełmy” to część sił zbrojnych państw lub organizacji ponadpaństwowych działających jako siły pokojowe na podstawie rezolucji ONZ.

Zadanie 23.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne przyporządkowanie dwóch nazw.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. traktat lizboński
2. traktat nicejski

Zadanie 23.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – sformułowanie dwóch poprawnych argumentów.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Traktat 1. –
Typ 1.: W traktacie 1. jest mowa o likwidacji Wspólnot Europejskich, a w traktacie z Maastricht to one miały podmiotowość prawną.
Typ 2.: Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej nie istniał w okresie wejścia wżycie traktatu z Maastricht.

Traktat 2. – W traktacie 2. jest mowa o traktacie z Amsterdamu, a ten był późniejszy niż traktat z Maastricht.

Zadanie 24. (0–2)

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne podanie trzech nazw państw i numerów, którymi oznaczono je na mapie.
1 pkt – poprawne podanie nazw dwóch państw i numerów, którymi oznaczono je na mapie, ALBO poprawne podanie trzech nazw państw.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

A. Austria, 5
B. Holandia, 3
C. Norwegia, 6

Zadanie 27. (0–12)

Temat 1.

Porównaj rozwiązania ustrojowe we współczesnej Rzeczypospolitej Polskiej z rozwiązaniami z przytoczonych fragmentów *Konstytucji 3 Maja* 1791 roku. Weź pod uwagę kwestie, których dotyczą przedstawione przepisy prawne.

Poziom III – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA **12 PKT** Zdający w pełni porównał: 1) kwestię suwerenności narodu: – obecnie naród pojmowany jako wszyscy obywatele, naród polityczny – ograniczony wyłącznie cenzusem wieku, równość wobec prawa; państwo demokratyczne z instytucjami demokracji bezpośredniej (referendum, inicjatywa ludowa) i przedstawicielskiej; – w Konstytucji 3 Maja naród to (już) wszyscy mieszkańcy, ale naród polityczny to szlachta, wprowadza się równość szlachty, ale pozostałe stany nie mają realnie praw politycznych – a zatem brak równości wobec prawa – konstytucja ta jest konstytucją stanową, przy tym pozostawiającą dotychczasowe uprzywilejowanie stanu szlacheckiego; 2) kwestię reprezentacji: – obecnie demokracja to głównie demokracja przedstawicielska, zarówno na szczeblu centralnym, jak i regionalnym i lokalnym; w *Konstytucji 3 Maja* mamy także reprezentację parlamentarną w postaci izby poselskiej, a w przypadku organów w terenie mamy instytucję demokracji bezpośredniej w postaci sejmiku; – w obu okresach – poprzez zniesienie w 1791 r. przysięgania na instrukcję – mamy mandat wolny reprezentanta – jest przedstawicielem całego narodu;	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.

– obecnie druga izba także jest wybierana, senat z Konstytucji 1791 roku tworzony był inaczej; – w przypadku sędziów dziś powołanie wygląda inaczej – nie ma wyboru sędziów przez sejmiki, a elementem obywatelskim w sądownictwie są ławnicy. 3) kwestię formy rządu: – obecnie republika z prezydentem wybieranym w wyborach powszechnych na kadencję 5-letnią; – w *Konstytucji 3 Maja* fraza *Rzeczpospolita* jest używana na zasadzie przeciwstawienia monarchii absolutnej, odniesienia do suwerena (swoiście pojmowany naród, a nie – monarcha); jednocześnie wyraźnie mamy proklamowaną monarchię dziedziczną w dynastii Wettinów, ale ma ona nastąpić po śmierci obranego na drodze wolnej elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego; król jest monarchą dożywotnim; – różnicą jest też kwestia odpowiedzialności prawnej głowy państwa – wówczas jej nie ma (osoba króla jest święta); odpowiedzialności politycznej nie ma w obu przypadkach. 4) kwestię systemu politycznego: – i wówczas, i teraz trójpodział władzy: władza prawodawcza, wykonawcza i sądownicza; w obu przypadkach nie ma ścisłego podziału władzy – są kompetencje organów w nie ich segmentach władzy; w konstytucji 3 Maja król przewodniczy obradom izby senatorskiej (a zatem przestaje być jednym z 3 stanów sejmujących); – współczesne szczegółowe regulacje wskazują na system parlamentarno-gabinetowy z elementami jego podtypów: kanclerskiego oraz parlamenatrno-prezydenckiego; – regulacje z *Konstytucji 3 Maja* to regulacje wskazujące na znacznie większe niż obecnie podporządkowanie rządu (Straży Praw) monarsze; instytucja wotum nieufności, ale większością kwalifikowaną, wskazuje na elementy – ale mniejsze niż obecnie – zależności od parlamentu (inaczej niż obecnie, gdzie odpowiedzialność polityczna rządu odbywa się przed izbą pierwszą, wówczas ta instytucja dotyczyła połączonych izb i była tylko indywidualna: sejm mógł wyrazić nieufność tylko wobec pojedynczych ministrów, a nie całej Straży Praw); elementy typowe dla monarchii konstytucyjnej w rozumieniu historyczno-prawnym, choć ze słabszą rolą monarchy. 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie różnych aspektów danego problemu do jego opisu w szerszym kontekście interpretacyjnym, wykazał się znajomością licznych pojęć związanych z tematem.	

Poziom II – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA **8 PKT** Zdający: – w pełni scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III) albo – w pełni scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia i częściowo scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie wybranych aspektów analizowanego tematu; wykazał się znajomością wybranych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił jeden lub dwa błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził niekonsekwentną selekcję informacji i ich hierarchizację (umieścił w pracy nieliczne fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód nie w pełni uporządkowany.
Poziom I – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA **4 PKT** Zdający: – w pełni scharakteryzował jeden istotny aspekt oraz częściowo scharakteryzował jeden istotny aspekt zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III) albo – częściowo scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykazał się znajomością jedynie nielicznych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił trzy lub cztery błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził w niewystarczającym stopniu selekcję informacji i ich hierarchizację (napisał pracę, której znaczną część stanowią fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w sposób chaotyczny i nielogiczny.
	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił co najmniej pięć błędów merytorycznych. SELEKCJA INFORMACJI Ponad połowę pracy stanowią fragmenty niezwiązane z tematem. JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Wywód jest niekomunikatywny.

0 PKT Zdający nie zrozumiał tematu – nie wypełnił wymagań dla poziomu I. 5) Zdający nie wykazał się znajomością pojęć związanych z tematem.	Przy pracy o wartości merytorycznej 0 pkt, nie przyznaje się punktów za pozostałe elementy.

Egzaminator, klasyfikując wartość merytoryczną pracy na jeden z trzech poziomów (I–III), może ocenić ją wyłącznie na 12, 8 lub 4 punkty. Ostateczna liczba punktów uzyskanych przez zdającego jest zależna także od poziomu realizacji trzech pozostałych kryteriów, tj. poprawności merytorycznej, selekcji informacji oraz języka, stylu i kompozycji pracy. Za zrealizowanie danego kryterium na poziomie wyższym / niższym od poziomu wartości merytorycznej pracy, zdający uzyskuje jeden punkt więcej / mniej. Egzaminator może także ocenić pracę na 0 punktów.

Temat 2.

Scharakteryzuj współczesne media w Polsce i ich funkcje. Przedstaw także ich rolę (pozytywną i negatywną) w kształtowaniu opinii publicznej.

Zasady oceniania

Poziom III – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA **12 PKT** Zdający w pełni scharakteryzował: 1) współczesne media w Polsce ze względu na różne kryteria (z podaniem przykładów): – zasięg oddziaływania: ogólnokrajowe, np. Rzeczpospolita, TVP; regionalne, np. Gazeta Pomorska, TVP Bydgoszcz; lokalne; – formy przekazu: wizualne – prasa, plakaty; audialne – radio; audiowizualne – telewizja, filmy; nowe media – internet (elektroniczne wersje gazet, czasopism, portale, blogi); – własności: publiczne – TVP, Polskie Radio; komercyjne – TVN, Polsat, Polityka; – orientacji ideologicznej: konserwatywne – Do Rzeczy; liberalne – Gazeta Wyborcza, Liberte; katolickie – Tygodnik Powszechny, Gość Niedzielny; lewicowe – „Przegląd”; 2) funkcje mediów: – funkcja informacyjna: dostarczanie społeczeństwu informacji z różnych dziedzin życia społecznego, dzięki nowym technologiom przepływ informacji jest niezwykle szybki – dominująca rola internetu, telewizji i radia, maleje rola prasy; – funkcja opiniotwórcza: komentowanie, interpretowanie wydarzeń kształtowanie opinii publicznej, np. programy publicystyczne, tygodniki opinii, portale; – funkcja kontrolna – media nazywane czwartą władzą, gdyż ujawniają nieprawidłowości w działaniu instytucji i osób publicznych, np. dziennikarstwo śledcze, wykrywanie	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.

nadużyć władzy, przestępstw (sprawy trafiają do prokuratury, powodują reakcję ze strony opinii publicznej, odpowiednich organów władzy); – funkcja rozrywkowa – organizowanie wolnego czasu, relaksu, redukowanie napięcia społecznego np. programy typu *reality show*, seriale, prasa kolorowa; – funkcja edukacyjna – promowanie kultury, nauki, kształtowanie postaw prospołecznych, kanały popularnonaukowe, prasa specjalistyczna, kampanie społeczne; 3) pozytywną rolę mediów w kształtowaniu opinii publicznej: – pluralistyczne media zapewniają szeroki dostęp do informacji, prezentują różnorodne opinie, co pozwala odbiorcy świadomie kształtować swój światopogląd; – są miejscem publicznej debaty, pośredniczą między obywatelami a władzą, wyjaśniają funkcjonowanie mechanizmów politycznych, ekonomicznych itp.; – media stoją na straży interesu publicznego – krytykują władzę, ujawniają przypadki łamania prawa przez osoby publiczne i niewygodne dla rządzących sprawy, dzięki czemu obywatele mogą kontrolować władzę; – mobilizują społeczeństwo do działania na rzecz dobra wspólnego (np. kampanie promujące postawy proekologiczne), wspomagają rozwój społeczeństwa obywatelskiego; 4) negatywną rolę mediów w kształtowaniu opinii publicznej: – są stronnicze, adresują swój przekaz do odbiorców o określonej orientacji ideologicznej, nie silą się na obiektywizm; – nie zawsze są wiarygodne, w pogoni za sensacją publikują niesprawdzone informacje, rzucają pochopne oskarżenia, np. tabloidy, internet; – nadmierne uzależnienie mediów publicznych od władzy jest przyczyna ich upolitycznienia, media stają się narzędziem propagandy; – media są powierzchowne, rywalizują o popularność i reklamodawców, w związku z tym pokazują to, co budzi zainteresowanie mało wyrobionego odbiorcy (katastrofy, ludzkie tragedie, przemoc itp.), oferta rozrywkowa jest mało zróżnicowania – dominują programy z kręgu kultury masowej. 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie różnych aspektów danego problemu do jego opisu w szerszym kontekście interpretacyjnym, wykazał się znajomością licznych pojęć związanych z tematem.	

Poziom II – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA **8 PKT** Zdający: – w pełni scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III) albo – w pełni scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia i częściowo scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie wybranych aspektów analizowanego tematu; wykazał się znajomością wybranych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił jeden lub dwa błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził niekonsekwentną selekcję informacji i ich hierarchizację (umieścił w pracy nieliczne fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód nie w pełni uporządkowany.
Poziom I – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA **4 PKT** Zdający: – w pełni scharakteryzował jeden istotny aspekt oraz częściowo scharakteryzował jeden istotny aspekt zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III) albo – częściowo scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykazał się znajomością jedynie nielicznych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił trzy lub cztery błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził w niewystarczającym stopniu selekcję informacji i ich hierarchizację (napisał pracę, której znaczną część stanowią fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w sposób chaotyczny i nielogiczny.
	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił co najmniej pięć błędów merytorycznych. SELEKCJA INFORMACJI Ponad połowę pracy stanowią fragmenty niezwiązane z tematem. JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Wywód jest niekomunikatywny.

0 PKT Zdający nie zrozumiał tematu – nie wypełnił wymagań dla poziomu I. 5) Zdający nie wykazał się znajomością pojęć związanych z tematem.	Przy pracy o wartości merytorycznej 0 pkt, nie przyznaje się punktów za pozostałe elementy.

Egzaminator, klasyfikując wartość merytoryczną pracy na jeden z trzech poziomów (I–III), może ocenić ją wyłącznie na 12, 8 lub 4 punkty. Ostateczna liczba punktów uzyskanych przez zdającego jest zależna także od poziomu realizacji trzech pozostałych kryteriów, tj. poprawności merytorycznej, selekcji informacji oraz języka, stylu i kompozycji pracy. Za zrealizowanie danego kryterium na poziomie wyższym / niższym od poziomu wartości merytorycznej pracy, zdający uzyskuje jeden punkt więcej / mniej. Egzaminator może także ocenić pracę na 0 punktów.

Temat 3.

Scharakteryzuj główne kierunki polskiej polityki zagranicznej w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku (relacje z Rosją i z Niemcami oraz członkostwo w Unii Europejskiej i NATO).

Zasady oceniania

Poziom III – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA **12 PKT** Zdający w pełni scharakteryzował: 1) stosunki Polski z Rosją w XXI wieku – pozytywne aspekty, np. na początku XXI wieku krótkotrwała poprawa stosunków polsko-rosyjskich: wizyty W. Putina w Polsce 2002 i 2005 rok, wizyta Miedwiediewa w 2010 r.; spotkanie ministrów spraw zagranicznych R. Sikorskiego i S. Ławrowa w Moskwie 2011 roku – umowa o małym ruchu granicznym z Obwodem Kaliningradzkim; – Rosja była ważnym dla Polski partnerem gospodarczym, chociaż na wzajemne relacje rzutują sankcje nałożone na Rosję w 2014 r. oraz embarga Rosji na wymianę handlową między Polską a Rosją, spadał import rosyjskiego gazu do Polski (jest to skutek dywersyfikacji źródeł gazu w skutek otwarcia gazoportu w Świnoujściu), zmniejsza się udział Rosji w dostawach ropy naftowej do Polski, np. w 2012 r. z Rosji pochodziło 96% importu ropy do Polski a w 2018 r. – 67%; – najważniejsze problemy w stosunkach polsko-rosyjskich w XXI wieku: sprzeciw Rosji wobec planów budowy elementów tarczy antyrakietowej na terenie Polski oraz wzmocnienia tzw. wschodniej flanki NATO; polityka Polski wobec Ukrainy: Polska poparła „pomarańczową rewolucję" na Ukrainie, a następnie przemiany polityczne (2013–2014) i dążenia Ukrainy do zbliżenia z UE; sprzeciwiła się aneksji Krymu, wspieraniu przez Rosję separatystów w Donbasie, Polska aktywnie działała na rzecz nałożenia przez UE sankcji	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.

międzynarodowych na Rosję w związku z jej polityką wobec Ukrainy; Polska udzieliła poparcia Gruzji w jej konflikcie z Rosją w 2008 r. (wystąpienie prezydenta L. Kaczyńskiego na wiecu pokojowym w Tbilisi); po katastrofie smoleńskiej raport rosyjskiej komisji badania wypadków lotniczych obarczył winą stronę polską, Rosja odmawia wydania wraku samolotu Tu-154M po pretekstem toczącego się śledztwa; spory wokół polityki historycznej: kwestia oceny zbrodni katyńskiej i paktu Ribbentrop – Mołotow; 2) stosunki Polski z Niemcami w XXI wieku – pozytywne aspekty: Niemcy są dla Polski najważniejszym partnerem handlowym; współpraca wojskowa, naukowa, kulturalna, polsko-niemiecka wymiana młodzieży; współpraca w ramach Trójkąta Weimarskiego (uległa osłabieniu po 2015 r.); – najważniejsze problemy w stosunkach polsko-niemieckich w XXI wieku: spór związany z budową Gazociągu Północnego Rosja – Niemcy z pominięciem Polski Nord Stream-1, a od 2015 r. kolejnych nitek – Nord Stream-2; domaganie się przez Powiernictwo Pruskie odszkodowań od Polski za mienie utracone przez Niemców wysiedlonych od 1945 r. (do 2008 r.), polskie żądania odszkodowań dla ofiar zbrodni hitlerowskich oraz za szkody wyrządzone w Polsce przez Niemcy w latach 1939–1945; rozbieżności między Polską a Niemcami dotyczące kryzysu migracyjnego i pakietu klimatycznego; 3) relacje Polski z Unią Europejską – na początku XXI wieku w 2002 r. zakończono negocjacje akcesyjne, 16 kwietnia 2003 r. podpisanie przez Polskę w Atenach traktatu akcesyjnego, 7–8. 06. 2003 r. referendum akcesyjne, 1 maja 2004 r. Polska oficjalnie członkiem UE, wzmacnianie pozycji Polski w UE rację stanu; – Polska w instytucjach UE: w Parlamencie Europejskim 51 miejsc, w Komisji Europejskiej 1 komisarz (ds. rolnictwa – J. Wojciechowski), Jerzy Buzek w latach 2009–2011 pełnił funkcję przewodniczącego PE, D. Tusk w latach 2014–2019 był przewodniczącym Rady Europejskiej; po ostatnich wyborach do PE wygranych przez PiS żaden z Polaków nie uzyskał znaczącego stanowiska w strukturach UE poza E. Kopacz wybraną na jednego z wiceprzewodniczących PE i K. Karskim wybranym na kwestora PE; w instytucjach unijnych jest zatrudnionych kilka tysięcy Polaków, jednak większość na mało eksponowanych stanowiskach; – pozytywne aspekty: Polska jest beneficjentem funduszy unijnych: środki z nich są wydatkowane m.in. na dopłaty bezpośrednie dla rolników i rozwój obszarów wiejskich, na	

inwestycje w infrastrukturę, w ochronę środowiska, w edukację, w latach 2014–2020 Polska otrzymała najwyższe wsparcie spośród krajów członkowskich; – Polska po poparciu Szwecji opracowała program Partnerstwo Wschodnie (od 2009 r.) skierowany do sześciu państw Europy Wschodniej (Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Mołdawia, Ukraina) celem wsparcie demokratycznych reform i modernizacji tych państw oraz pogłębianie ich współpracy gospodarczej z UE; Polska bierze udział w misjach pokojowych UE; – najważniejsze problemy w stosunkach Polski z UE: sprzeciw Polski i innych krajów Grupy Wyszehradzkiej wobec polityki imigracyjnej UE; weto Polski w sprawie projektu neutralności klimatycznej; procedura kontroli praworządności wszczęta przez KE wobec Polski w związku z reformą sądownictwa, pierwsze niekorzystne dla Polski wyroki Trybunał Sprawiedliwości UE; 4) scharakteryzował stosunki Polski z NATO w XXI wieku – członkostwo Polski w NATO to nie tylko uzyskanie gwarancji bezpieczeństwa na podstawie art. 5 traktatu waszyngtońskiego, ale również wzmocnienie pozycji międzynarodowej Polski, przyśpieszenie procesu transformacji Sił Zbrojnych RP (dostosowanie do standardów NATO); Polska, zgodnie z ustaleniami szczytu NATO w Newport (2014 r.), zwiększyła wydatki wojskowe do 2% PKB. – umacnianie pozycji Polski w NATO poprzez udział Polski w misjach i operacjach pokojowych Sojuszu Północnoatlantyckiego, np. od 1999 r. KFOR – misja wojskowa na terenie Kosowa w celu zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego; Baltic Air Policing – patrolowanie przestrzeni powietrznej nad Litwą, Łotwą i Estonią od 2004 r.; ISAF – do 2014 r. operacja militarna w Afganistanie, a od 2015 r. RSM – misja szkoleniowa; Active Endeavour – operacja morska NATO na M. Śródziemnym, prowadzona po zamachu 11 września 2001 r.; w 2016 r. SNF – okręty Marynarki Wojennej monitorują szlaki żeglugowe na M. Śródziemnym; – działania na rzecz umocnienia tzw. wschodniej flanki NATO, sukcesem dla Polski był szczyt NATO w Warszawie (lipiec 2016 r.) – podjęcie decyzji o rozmieszczeniu żołnierzy w ramach wielonarodowych batalionowych grup bojowych, które mają stacjonować m.in. w Polsce i państwach bałtyckich. 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie różnych aspektów danego problemu do jego opisu w szerszym kontekście interpretacyjnym, wykazał się znajomością licznych pojęć związanych z tematem.	

Poziom II – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA **8 PKT** Zdający: – w pełni scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III) albo – w pełni scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia i częściowo scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie wybranych aspektów analizowanego tematu; wykazał się znajomością wybranych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił jeden lub dwa błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził niekonsekwentną selekcję informacji i ich hierarchizację (umieścił w pracy nieliczne fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód nie w pełni uporządkowany.
Poziom I – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA **4 PKT** Zdający: – w pełni scharakteryzował jeden istotny aspekt oraz częściowo scharakteryzował jeden istotny aspekt zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III) albo – częściowo scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykazał się znajomością jedynie nielicznych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił trzy lub cztery błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził w niewystarczającym stopniu selekcję informacji i ich hierarchizację (napisał pracę, której znaczną część stanowią fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w sposób chaotyczny i nielogiczny.
	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił co najmniej pięć błędów merytorycznych. SELEKCJA INFORMACJI Ponad połowę pracy stanowią fragmenty niezwiązane z tematem. JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Wywód jest niekomunikatywny.

0 PKT Zdający nie zrozumiał tematu – nie wypełnił wymagań dla poziomu I. 5) Zdający nie wykazał się znajomością pojęć związanych z tematem.	Przy pracy o wartości merytorycznej 0 pkt, nie przyznaje się punktów za pozostałe elementy.

Egzaminator, klasyfikując wartość merytoryczną pracy na jeden z trzech poziomów (I–III), może ocenić ją wyłącznie na 12, 8 lub 4 punkty. Ostateczna liczba punktów uzyskanych przez zdającego jest zależna także od poziomu realizacji trzech pozostałych kryteriów, tj. poprawności merytorycznej, selekcji informacji oraz języka, stylu i kompozycji pracy. Za zrealizowanie danego kryterium na poziomie wyższym / niższym od poziomu wartości merytorycznej pracy, zdający uzyskuje jeden punkt więcej / mniej. Egzaminator może także ocenić pracę na 0 punktów.